YEREL SEÇİMLER, AVRUPA BİRLİĞİ VE KIBRIS SARMALINDA AK PARTİNİN İKTİDAR MÜCADELESİ

Birol Akgün

AK Parti hükümetinin kurulmasının üzerinden 13 aylık bir süre geçti ve hükümetin performansı üzerinde değerlendirmeler yapılmaya devam ediyor. Genel kanaat, AKP iktidarının bir yıllık karnesinde başarılarının başarısızlıklarından daha çok olduğu şeklinde. Aslında iktidarın başarısız olduğu ya da yalpaladığı konularda dahi, halk AK Partiye anlayış göstermekte ve hatta oldukça da toleranslı davranmaktadır. Başka bir deyişle, seçmenin AK Parti hükümetine 3 Kasım 2002'de açtığı siyasi kredi tükenmemiş; tam tersine, toplum öncelikli politikaları sayesinde hükümetin halk nezdindeki siyasi desteğinde gözlenen artış sürmektedir. Nitekim yapılan kamuoyu yoklamalarında, diğer partilerin oylarında düşüşler gözlenirken, AK Partinin oylarında 3 Kasım seçimlerine göre önemli ölçüde yükseliş gözlenmektedir. Biz burada ülke gündeminde öne çıkan konuları iç siyaset, ekonomi ve dış politika başlıkları altında ele alarak AK Partinin bir yıllık iktidar performansını kısaca değerlendirerek, 2004'e yönelik beklentilere değineceğiz.

I. İç Siyaset

Hükümete güven ve 2004 yerel seçimleri

Ak Partinin Meclis içindeki siyasi ve sayısal ağırlığı artarak devam etmektedir. AB Reformları içinde yer alan ana dilde eğitim ve yayın gibi hassas konularda kendi partileriyle ters düşen bazı CHP'li milletvekillerinin AK Partiye geçmesi, iktidar partisini tek başına anayasayı değiştirecek çoğunluğa kavuşturmuştur. Ancak meclis aritmetiğinin bu şekilde değişmesi, ilk bakışta olumlu gibi görünse de, partinin elindeki "ne yapalım anayasayı değiştiremiyoruz" mazeretini de ortadan kaldırmıştır. Oysa ki AKP için esas sorun sayısal olmaktan çok siyasaldır. Parti liderliğinin eski kimlikle-

tezkire, *düşünce, siyaset, sosyal bilim dergisi, sayı 35 kasım / aralık 2003, s. 21 - 31*

ri nedeniyle parti yönetiminin belli alanlarda yapmak istediği reformları gerçekleştirmeleri ülkedeki yerleşik güçlerce engellenmektedir. Bu nedenle iktidar partisi, kendi tabanının bazı arzu ve taleplerini ya hiç gündeme getir(e)memekte, ya da izledikleri politikalara eleştiri geldiğinde "ülkeyi germeme" adına geri adım atmak zorunda kalmaktadır. Bu konudaki tipik örnek olarak YÖK yasa tasarısının tam bir yılan hikayesine dönmesi, Kuran kursları yönetmeliğinin tümden geri çekilmesi ve başörtüsü olayını hiç gündemine almaması sayılabilir. Bu tür konular, AK Partinin yumuşak karnı olarak görülen "irtica ve laiklik" alanına girdiğinden muhalefette ve devletin derinliklerinde keskin duyarlılıklar ve kırılmalar yaratmaktadır. Nitekim Kemal Derviş ve Zülfi Livaneli gibi bazı önde gelen milletvekillerinin, CHP'nin kurtuluşunun ancak başörtüsü gibi kronikleşmiş toplumsal sorunlar konusunda inisiyatif alarak çözüme ön ayak olmasından geçtiğini savunmaları üzerine; CHP lideri Deniz Baykal "başörtüsünün bir özgürlük sorunu değil, rejim sorunu" olduğunu belirterek bu konuların tartışılmasını ve konuşulmasını yasaklamıştır. Dolayısıyla bazı konularda AK Parti ezici sayısal ağırlığına rağmen, siyasal kararlar almakta zorlanmaktadır. Partiye yönelik halk desteğinin artması, halkın AK Partinin bu özel konumunu anlayışla karşıladığını da göstermektedir. Şüphesiz bu anlayışın arka planında 28 Şubat sürecinin muhafazakar çevrelerde bıraktığı kötü hatıranın hala canlılığını koruması da önemli rol oynamaktadır. Ancak bu desteğin devamının ekonomik alandaki kısmi iyileşmeye ve AB konusundaki olumlu gelişmelere bağlı olduğu; bu alanlardaki başarısızlığın ya da ani bir krizin başarısızlık algılamasını artıracağı da bilinmelidir.

Yaklaşık üç ay sonra 28 Mart'ta yapılacak Mahalli İdareler seçimleri de bir anlamda iktidar partisinin bu zamana kadar izlediği politikalar hakkında bir çeşit referandum gibi algılanacaktır. Onun içindir ki, resmen adaylık başvurularının yapıldığı bugünlerde, AK Partinin aday tespitinde son derece dikkatli olması zorunluluğu vardır. Partinin iktidarda olması ve sürekli yükselen oy grafiği nedeniyle, toplumun her kesiminden adayın başkanlık için AK Partinin kapısını çalması gayet doğaldır. Burada parti liderliğine düşen görev, aday belirleme sürecinde, adayların ekonomik güçleri yerine, liyakatlerinin birinci planda tutulmasıdır. Partiye yük olacak adaylar yerine partiyi yüklenecek, partinin reformcu muhafazakar kimliğini hakkıyla temsil edebilecek, adaylara öncelik verilmelidir. Partinin adaylık başvurusunda istediği oldukça yüksek miktardaki başvuru ücretleri ile büyükşehir belediyelerinin sınırlarını genişleten yasanın son anda meclisten geçirilmesi, parti liderliğinin işin bu yönünü ne kadar kavradığı konusunda şüphe uyandırmaktadır.

Oysa AK Parti dürüst siyasete vurgu yaparak iktidara gelmiş ve hatta yolsuzluklar konusunda meclis soruşturma komisyonları kurulmasını sağ-

lamıştır. Dolayısıyla, AK Partinin elde ettiği bu dürüstlük imajını koruyabilmesi için, bir zamanlar ANAP'ın ve DYP'nin sonunu hazırlayan popüler baskılara karşı direnmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, özellikle İstanbul, Ankara, Bursa ve Konya gibi büyükşehir belediyelerine seçilecek adaylar AK Partiyi yerel düzeyde temsil eden, partinin vitrini ve kimliğinin bizatihi taşıyıcıları olacaklarından; buralarda gösterilecek adayların eğitimi, bilgisi, dürüstlüğü ve siyasi tecrübesi de olan kişiler olması, partinin uzun dönemli iktidarda kalabilmesi açısından kritik rol oynayacaktır. Bu nedenledir ki, 2004 yılından itibaren hızlanacak olan AB ile entegrasyon süreci göz önüne alındığında, özellikle büyükşehir belediye başkan adayları belirlenirken, adayların yerel halkın beklentilerine cevap verecek nitelikleri taşıması kadar seçilecek kişilerin AB ülkelerindeki meslektaşlarıyla da diyalog kurabilecek, bilgi, donanım, yetenek ve vizyona da sahip olmalarına özen gösterilmelidir.

AK Parti, aday seçiminde çok ciddi bir hata yapmadığı sürece 28 Mart mahalli seçimlerinin de en favori partisi haline gelecektir. İktidarın oy oranının yüzde 50'lere yaklaşması halinde (ki bu hiçte sürpriz olmayacaktır), hükümetin siyasi meşruluk temeli sağlamlaşacak; böylece de AK Parti başta demokrasi, özgürlükler, AB ve Kıbrıs gibi oldukça kritik konularda atmayı planladığı adımları daha bir cesaretle atabilecektir.

Terör ve istikrasızlık

AK Partinin siyasal liberalleşme programını akamete uğratabilecek, en azından yavaşlatabilecek gelişmelerin başında ise ülkenin iç ve dış güvenliğinde ortaya çıkabilecek ani krizlerdir. 15 ve 20 Kasım 2003'te İstanbul'da meydana gelen ve onlarca kişinin hayatını kaybedip yüzlerce vatandaşımızın yaralandığı meşum terör olaylarının tekrarlanmayacağına ilişkin hiç bir garanti yoktur. Hükümet yetkilileri, terörün kaynağına ilişkin ideolojik tartışmalara ve siyasi polemiklere girmeden, halkın güvenliğini artıracak asayiş ve polisiye tedbirlerini alarak, terörü önlemeye yönelik istihbarat ağını güçlendirmelidir. Bu arada, iyi bir kriz yönetimi ve iletişimi politikası oluşturularak derhal uygulamaya konulmalıdır.

Burada düşülecek en büyük hataların başında güvenlik adına özgürlüklerin kısıtlanması ve demokratikleşmenin yavaşlatılması olacaktır. Böyle bir durum tam da terör olaylarını planlayanların amacına hizmet edecektir. Kısaca hükümet hukuk devleti ve özgürlükler rejimi çerçevesinde terörün üstesinden gelmek zorundadır. Güvenliğin özgürlükleri kısıtlamaktan geçtiği yanılsamasına düşmek, AK Parti hükümetinin reformcu karakterine büyük bir darbe vurarak bu hükümeti de daha önceki hükümetler gibi "statükocu" konumuna düşürecektir.

II-Ekonomi

Ak Parti hükümeti genel hatlarıyla, 2001 krizinden sonra 57. hükümet döneminde Kemal Derviş'in önderliğinde geliştirilen IMF programını öngörüldüğü gibi uygulamaya devam etmektedir. Zaten halka, seçim atmosferinde farklı bir söz de vermiş değildir. Ancak hükümet, mevcut programın eksik olan sosyal politika yönünü de güçlendirmiştir. Örneğin maaş artışlarında düşük gelirlilere daha fazla zam verilmiş; sosyal yardımlaşma ve dayanışma fonu daha aktif hale getirilerek fakirlikle mücadele edilmeye çalışılmış; tarım kesimindeki doğrudan gelir uygulamalarının kapsamı mazota sağlanan sübvansiyonlarla genişletilmiş; kış aylarında ısınamayan doğu ve güneydoğu halkına kaymakamlıklar aracılığıyla bedava kömür dağıtılmıştır. Son günlerde Başbakanın ısrarla asgari ücreti artırmaya yönelik mesajlarını da bu çerçevede değerlendirmek gerekir.

Elbette ki asıl sorun ekonomiyi canlandırarak yatırım, üretim ve istihdamın geliştirilmesidir. 3 Kasım seçimleriyle ülkede sağlanan siyasal istikrar ve tek parti iktidarının getirdiği siyasal güven ortamı faiz oranlarında ciddi düşüşleri sağlamış gözükmektedir. Yıl içinde yaşanan Irak krizi ve terör olaylarına rağmen, Aralık sonu itibariyle faiz oranları bir önceki yıldaki yüzde 70'lik seviyen yüzde 27'lere gerilemiştir. Bu arada dolar kurunun düşük seyretmesi de bütçe üzerindeki yükü kısmen hafifletmiş gözükmektedir. İhracattaki artış ise TL'nin değer kazanmasına rağmen sürmekte olup bu yılki ihracat cumhuriyet tarihinde ilk kez 40 milyar dolar sınırını aşacak gözükmektedir.

Şüphesiz, ekonominin halkın yaşam standardını doğrudan etkileyen en önemli yönü enflasyondur. Türk halkının çeyrek yüz yıldır şikayetçi olduğu fiyat artışları bu yıl son 27 yılın en düşük seviyesi olan yüzde 20'nin altına düşecek görünmektedir. Büyüme hızının yüzde 5 civarında seyrettiği bu süreç devam ederse, ülkemizin gelecek bir kaç yıl içinde sürdürülebilir bir kalkınma hedefini yakalaması mümkündür.

Ancak ekonomik göstergelerin iyiye gitmesine rağmen işsizlik en büyük sorun olarak karşımızda durmaktadır. Ekonomideki canlanma henüz işgücü piyasasına yansımış değildir. Öte yandan iç borç ve dış borç stokunun artışı geçen yıl da devam etmiştir. Burada hükümete düşen görev popülist baskılara ödün vermeden, sıkı maliye politikalarına devam ederek, özellikle enflasyonun kontrollü düşüşünü sağlamak; bu arada da ülkedeki yatırım ortamını iyileştirerek dış sermaye yatırımlarının önünü açmaktır. Mevcut uluslararası ekonomik koşullarda hızlı bir kalkınma hamlesini gerçekleştirmenin ve istihdamı artırmanın başka bir yolu da yoktur.

III. Dış Politika

Dış politikada AB ile uyum sürecinin hızlandırılması, Kıbrıs'ta adil ve kalıcı bir çözümün bulunması ve uluslararası alanda teröre karşı işbirliğinin desteklenmesi AK Partinin temel öncelikleri olarak belirlenmiştir.

Özellikle Irak konusunda ABD ile birlikte hareket etme konusunda istekli olan hükümet, kamuoyundan (ve özellikle kendi tabanından) yükselen sert muhalefetle karşılaşmıştır. Geçen yılın ilk aylarında başlayan ve 1 Mart 2002 "tezkere krizi"yle karşı karşıya kalan hükümet, Irak'a doğrudan müdahil ol(a)mamıştır. Nitekim ABD'nin planlarında yer alan Kuzeyden cephe açılması gerçekleşmemiştir. Buna karşın hükümet, yaz sonunda Irak'taki istikrar gücüne katkıda bulunmak ve Türkiyenin milli çıkarlarını korumak için meclisten asker gönderme yetkisi almıştır. Her ne kadar başka nedenlerle Irak'a asker gönderil(e)memişse de, Türkiye bu sayede önemli ekonomik çıkarlar elde etmiştir. Örneğin Fransa'nın dahi katılamadığı Irak'taki ihalelere Türkiye katılabilmektedir.

Saddam'ın yakalanmasının siyasi etkileri

Şüphesiz Saddamın yakalanmasıyla Irak sorunu yeni bir evreye girmiştir. ABD, savaşı kazandığını iddia ettiği Mayıs ayından bu yana sürdürdüğü Saddamı ve adamlarını yakalama çabasında başarılı olmuş gözükmektedir. Burada tartışılması gereken üç önemli konu şunlardır: 1) Sadamın ele geçirilmesi Iraktaki işgal karşıtı direniş hareketini bitirebilir mi? 2) Saddamın yakalanması Amerikan iç politik dengelerini, özellikle Başkan Bush ve ekibinin konumunu nasıl etkileyecektir? Batıya kafa tutan bir Arap liderin ele geçmesinin Arap kamuoyu ve özellikle de Ortadoğucun baskıcı monarşik rejimleri üzerinde muhtemel etkileri ne olacaktır?

Saddamın yakalanmasının en önemli etkilerinden birisi, Irak'ta devam eden işgal ve direniş hareketi üzerinde olacaktır. Eğer Saddamın TV'lere yansıyan ilk görüntüleri gerçekliği yansıtıyorsa, bu kadar pejmürde kılıklı, zavallı ve mecnun görünüşlü bir kişinin, Irak'ta sekiz aydır sürdürülen ve adeta Vietnam savaşı günlerini anımsatan planlı bombalama eylemlerinin arkasında bulunduğuna inanmak oldukça zordur. Nitekim raporlara göre, eski diktatörün yanında iki korumasının dışında kimsesi olmadığı gibi, olaylara koordine etmeye yarayacak telefon veya telsiz gibi haberleşme araçları da yoktur. Muhtemelen Saddam, kendi doğduğu-büyüdüğü şehirde, uzun süren iktidarı döneminde koruyup kolladığı kendi aşireti tarafından saklanmış ve korunmuştur. Dolayısıyla, Iraktaki direnişin Saddamla birlikte biteceğini beklemek safdillik olacaktır. Direnişçilerin içinde elbette

ki, Saddamın eski gözdeleri olan cumhuriyet muhafızlarının bazıları ve Baas partisi üyeleri de vardır ve sembolik yakalama olayı onlarda moral bozukluğu da yaratacaktır. Ancak, bu durum direniş hareketini bitirmekten çok, şiddetin boyutlarını ve ivmesin artırma potansiyeli de göstermektedir. Nitekim olay duyulur duyulmaz, Irak'ın pek çok yerinden gösteri haberleri gelmeye başlamıştır. Kaldı ki, şiddet son zamanlarda daha çok, Saddam rejimini en güçlü muhalifleri olan Şii bölgelerinden gelmektedir. Kanaatimiz odur ki, Iraktaki işgal güçlerine yönelik şiddet ve terörü azaltacak, orta vadede toplumsal ve siyasal istikrarı sağlamanın tek yolu, bir an önce adil ve özgür seçimler yaparak, Irak'ı Iraklıların yönetimine bırakmaktır.

Saddamın yakalanmasının en somut etkileri şüphesiz ABD iç politikası üzerinde olacaktır. Saddam, her gün bir kaç ABD askerinin öldürüldüğü haberleriylr sarsılan ABD halkı için adeta bir Noel hediyesi gibidir. Amerikan kamuoyu bugünden itibaren belki de aylarca sürecek olan sorgulama ve yargılama sürecine odaklanacak; cephedeki olayları göz ardı ederek, Irak savaşının amacına ulaştığını düşünmeye başlayacaktır. İkinci olarak, bu olay esasen halk desteği gittikçe zayıflayan, 2004 seçimlerinden ümidini kesmeye başlayan Başkan Bush ve yeni muhafazakar ekip için adeta bir "hayat öpücüğü" ya da "can suyu" gibidir. Seçimler yaklaştıkça, Saddamın ağzından parça parça kamuoyuna sızdırılacak olan "itiraflar" Bush yönetiminin kaybettiği popülaritesini yeniden kazandırabilir. Örneğin Saddamın kitle imha silahları üretmeye yönelik planlar yaptığına ilişkin küçük bir itiraf, Bush yönetimini hem içeride hem de uluslararası arenada oldukça rahatlatacaktır. Dahası, yaz aylarında idam cezasına çarptırılmış bir Saddam Hüseyin ve bu arada Eylül-Ekim aylarında şans eseri (!) olarak Bin Ladin'in de yakalanması, Başkan Bush'un hayallerini süsleyen ikinci kez seçimi kazanma ihtimalini gerçeğe dönüştürmek için yeterli olacaktır.

Son olarak, Saddamın yakalanması Irak'ın ötesinde tüm Arap halklarını ve bu arada Arap rejimlerini de doğrudan veya dolaylı olarak etkileyecektir. Birinci Körfez savaşının tersine, son Irak müdahalesinde Arap devletlerinin tamamına yakını ABD'ye karşı çıkmış ya da açık destek vermekten kaçınmıştır. Bölgedeki Amerikan karşıtlığı hiç bir zaman olmadığı kadar artmıştır. Kızgın Arap halkları için kayıp olan Saddam, kahraman olarak görülmese bile ABD'ye uzun yıllar kafa tutmuş, Arap onurunu korumuş bir sembol olarak özel bir anlam ifade etmekteydi. TV ekranlarına yansıyan, saçı-sakalı birbirine karışmış, bitmiş-tükenmiş zavallı bir kişi görüntüsü, sıradan Arap insanının zihninde Amerika'ya meydan okuyan Saddam efsanesini bir daha geri dönmemek üzere silecektir. Hatta belki de bundan sonra Saddam denince zihinlere yansıyacak tek imaj, e-

linde silahıyla Bağdat sokaklarında havaya ateş eden mağrur bir lider değil; ABD askerlerinin önünde satın alınacak bir at gibi dişlerine bakılan, biti piresi kontrol edilen, acınacak bir zavallı kişi olacaktır.

Aslında Saddam efsanesinin bu şekilde bitirilişi *(demystification)*, bölgedeki başka pek çok potansiyel veya mevcut Arap liderleri ve rejimleri için de sarsıcı ve şok edici bir olaydır. Bu durum, modernleşme ve demokratikleşmeye direnen baskıcı rejimlerin değişim ve dönüşümünü hızlandırması muhtemeldir. En azından, Amerikanın bu yöndeki baskılarına ve teşviklerine açıktan karşı çıkamayacak; şeklen de olsa kendi ülkelerinde ifade ve örgütlenme özgürlüklerini tanıyıp, parlamento, seçim ve muhalefetin var olma haklarını zamanla tanımak durumunda kalacaklardır. Belki de bu zamana kadar küresel demokratikleşme dalgasının dışında kalan Arap ülkeleri, kısa dönemde olmasa bile, orta vadede demokratik ülkeler kervanına katılacaklardır.

Özetle, Saddamın yakalanması bir dönemin bitişine işaret etmenin ötesinde daha derin anlamları ve etkileri vardır. Ekranlardaki Saddam, ABD'ye direnen diktatörlerin akıbeti hakkında dünya kamuoyuna verilen bir mesaj ve Bush yönetiminin kendi halkının moralini yükseltmek ve kaybettiği kamuoyu desteğini yeniden kazanmak için kullanılan araç olarak okumak gerekir. Özelde ise, Arap halkları ve rejimlerine yönelik bir uyarıdır.

Burada Türkiye'ye düşen, Irak'ta kendisini bir oldu bittiyle karşı karşıya bırakmayacak, uluslar arası arenada savunulabilecek tutarlı bir politika geliştirmektir. Böyle bir politikanın özeti ise, Irak'ın toprak bütünlüğü temelinde tüm etnik ve dini grupların siyasi kimlikleriyle eşit biçimde katılabildikleri, çoğulcu bir demokratik sistemin kurulması olmalıdır. 2004 yılında Türkiye'nin en önemli önceliği Kıbrıs ve AB reformları olacağından, diplomatik enerjisini ve zamanını Irak'tan çok batıyla ilişkilere çevirmesi daha rasyonel bir tercih olacaktır. Bu açıdan Başbakan Tayyip Erdoğan'ın Ocak ayı sonunda Washington'a yapacağı resmi ziyaret hem ABD ile ilişkilerin yeniden gözden geçirilmesi; hem de Kıbrıs ve AB gibi kritik konularda Washington'un diplomatik desteğinin sağlanması açısından kritik önem taşımaktadır.

Kıbrıs Sorunu

Yeni yılda AK Parti iktidarının karşı karşıya kalacağı en önemli sorun kuşkusuz Kıbrıs konusudur. AK Parti hükümeti Kıbrıs'ta çözümden yana

olduğunu ve Annan Planını bir müzakere zemini olarak gördüğünü baştan beri vurgulaya gelmiştir. Ancak gerek Türkiye'deki dış politikada etkin olan hükümet dışındaki aktörler, gerekse Kıbrıs lideri Rauf Denktaş'ın tavırları AK Partiye bu konuda aktif rol oynama imkanı tanımamıştır. Bu arada yaz aylarından itibaren gözler Kıbrıs'taki seçimlere odaklanmıştır. Kıbrıs seçimlerinde ilk defa olarak Denktaş dışında bir hükümet oluşumunu mümkün kılacak bir sonuç beklentisi ve bu arada Irak savaşı gibi başka bazı etkenler, hükümeti de seçim sonuçlarını "bekle-gör" ve ona göre politika belirle pozisyonuna itmiştir. Ancak Kasım ayındaki AB ilerleme raporunda Kıbrıs sorunun resmi AB belgesinde ilk kez "Türkiye'nin AB üyeliğini etkileyecek" önemli bir faktör olarak yer alması hükümet üzerinde yeni baskılar yaratmıştır.

Seçim sonuçları ve halkın verdiği mesajlar

14 Aralık'ta Kuzey Kıbrıs'ta yapılan seçimlerde, seçim sürecinde iki ayrı kutba ayrılan sağ ve sol siyasi parti bloklarının hiç birisi diğerine açık bir üstünlük sağlayamamıştır. Muhalefeti temsil eden ve Annan planı esas alınarak Kuzey'in de Güney'le birlikte Mayıs 2004'te AB'ye girmesini öngören Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) ile Barış ve Demokrasi Hareketi (BDH), oy toplamı olarak iktidar kanadını temsil eden Ulusal Birlik Partisi (UBP) ve Demokrat Partiye (DP) göre nispi bir üstünlük sağlamıştır. Ancak her iki bloğun 50 sandalyeli meclisteki kazandığı toplam üye sayısı 25'tir. Bu durumda sadece sağ veya sadece sol ağırlıklı bir hükümet kurma senaryoları mümkün gözükmemektedir.

Seçim sandığının ortaya koyduğu bu sonucu nasıl değerlendirmek gerekir? Her şeyden önce bu seçimin mutlak galibi yoktur. Muhalefetin halk desteği, oy yüzdesi olarak nispeten yüksek olsa da parlamentoda kazandığı sandalye sayısı iktidarınki ile aynıdır. Bu tablo, Kıbrıs halkının AB üyeliğine "evet" dediğini ama Annan planının da olduğu gibi kabul edilmesine "rezerv" koyduğu şeklinde okunabilir. Kıbrıs halkının verdiği en önemli mesaj, halkın barış ve uzlaşma istediğini; ama bunu yaparken de güvenlik kaygılarının göz ardı edilmemesi gerektiğidir. Çünkü yıllardır ticari ve siyasi ambargolardan bunalan Kıbrıs Türk halkı, AB'yi bu kuşatmayı kırmanın bir aracı ve ekonomik refaha kavuşmanın bir yolu olarak görmektedir. Nitekim işsizlik oranının yüksek olduğu eğitimli genç kesimin büyük çoğunluğunun CTP'yi desteklemesini bir tesadüf olarak değil; kendileri için güvenli bir ekonomik gelecek arzulayan gençlerin rasyonel bir tercihi olarak görmek gerekir.

Seçim sonuçları halkın değişim arayışını gösterdiği kadar, siyasi güvenlik kaygılarını da sandığa yansıttığını göstermektedir. Bu nedenledir

ki, detayları hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıkları Annan planı hakkında, yarım asırdır kendilerine liderlik yapan Rauf Denktaş'ın uyarılarına uyarak mevcut iktidara da gerekli ve yeterli desteği vermişlerdir. Daha açık bir deyişle, seçmenler kendilerine (ve bu arada Türkiye'ye de) AB yolunu açacak bir çözümü desteklemekte; ancak bu çözümün Kıbrıs Türk halkının siyasi geleceğini ve güvenliğini de gözeten bir temele oturtulmasını istemektedir.

Seçimlerden sonra ortaya çıkan esas sorun, yeni hükümetin kim tarafından kurulacağıdır. Anayasa gereği sayın Denktaş'ın demokratik geleneklere de uyarak, en büyük parti olan CTP'nin lideri M. Ali Talat'a görev vermesi en güçlü ve en makul olasılıktır. Daha önceki seçimlere göre oylarını önemli ölçüde artırarak siyasi meşruiyetini artıran sol kökenli CTP de, başta BDH ve DP olmak üzere diğer partilerle ortak bir zeminde buluşarak güçlü bir koalisyon hükümetini kurmanın yollarını aramalıdır.

Mayıs 2004'e kadar kısıtlı bir müzakere süresi bulunduğuna göre, bu süre kısır siyasi çekişmelerle geçirilmemeli; Kıbrıs'ın hakları merkezinde dışa karşı güçlü bir birliktelik görüntüsü verilmelidir. Hele hele iktidar ve muhalefetin kozlarını paylaşmak için yeniden bir erken seçime gitmeyi asla düşünmemelidirler. Çünkü uluslararası alanda güç dengeleri kısa sürede KKTC lehine değişmeyeceğine göre, yeni bir seçimin de şu anki sonuçları değiştirmesini beklemek gerçekçi gözükmemektedir. Tecrübeli müzakereci Denktaş'ın başkanlığında oluşturulacak bir heyetin, meşruluk temeli güçlü bir hükümetin desteği ile yürüteceği görüşmelerin, içinde bulunduğumuz konjonktürde başarılı olma şansı oldukça yüksektir. Kıbrıs için gönüllerdeki çözüm elbette ki tam bağımsızlıktır; Ancak ne uluslararası toplum buna hazırdır, ne de Türkiye şu haliyle KKTC'yi uluslararası arenada tanıttırmaya yetecek kadar güç ve etki sahibidir. Çözüm makulde aranmalıdır.

Türkiye, seçimler süresince Kıbrıs'taki iktidar ve muhalefet partilerine eşit uzaklıkta durmuş; ama Kıbrıs halkının da arkasında olduğunu tüm uluslararası camiaya iletmiştir.Seçim sonuçlarının tam bir kilitlenmeyle sonuçlanması Türkiye'nin Kıbrıs konusunda daha aktif bir rol oynamasını hem mümkün hem de zorunlu kılmaktadır. Bunun siyasi şartları olgunlaştığına göre, Ankara, uluslararası alanda siyasi bir oyun kuruculuk rolü üstlenerek, kendisinin belirlediği çözüm parametrelerini başta BM ve AB olmaz üzere uluslararası aktörlere ve Yunanistan ile İngiltere gibi ilgili devletlere aktif biçimde anlatmalıdır. Annan planı bu zaman kadar üç kez revize edildiğine göre, gücünü ve diplomasinin tüm araçlarını kullanmak koşuluyla, Türkiye Kıbrıs konusunda başarılı bir sonuç alabilir. Buna, başta biz kendimiz inanmalıyız. Kıbrıs halkı da Türkiye'nin öncülüğünde varılan bir çözümü çok daha güvenerek kabul edecektir.

Kıbrıs konusu AKP iktidarını 2004 yılında da uğraştıracak en çetrefilli konu olmaya devam edecektir. Burada hükümet Denktaş'ı görüşme masasına oturmaya ikna etmelidir. Yalnız şu bilinmelidir ki, varılacak her uzlaşma taviz vermeyi de birlikte getirecektir. Dolayısıyla şartları ne olursa olsun, görüşmeler sonunda imzalanacak bir anlaşma mutlaka toprak kaybını da içereceğinden, bazı kesimlerce hükümet Kıbrıs'ı satmakla suçlanacaktır. Hükümet bu siyasi riski göz önüne almadan çözüm arayışlarına girmemeli; seçtiği yolu da halka baştan itibaren açıkça izah etmelidir.

2004 AB yılı olacaktır

AK Parti hükümeti iktidara gelir gelmez en önemli önceliği AB ile ilişkilere vermiş ve bir yıl içinde MGK'nın yetkilerinin yeniden düzenlenmesi dahil pek çok kritik konuda ardı ardına reform paketleri çıkartmıştır. 2003 yılında atılan bu adımlar geniş anlamda bir halk desteğine de sahiptir.

Çünkü Türkiye'de pek çok kesim tarafından AB üyeliği bir medeniyet projesi olarak algılanmaktadır. AB'ye üye olunduğunda adeta Cumhuriyetle birlikte temel toplumsal hedef olarak belirlenen çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşma hedefinin gerçekleşeceği beklenmektedir. Öte yandan Türkiye'nin yaşadığı 2000 ve 2001 ekonomik krizleri sonrasında, AB, Türk halkı tarafından adeta istikrarı sağlamanın bir aracı; krizleri önlemenin bir sigortası olarak da algılanmaya başlanmıştır Diğer yandan ise, 28 Şubat krizi ve sonrasında yaşanan "demokrasi daralması" nedeniyle, özellikle İslami duyarlılığa sahip toplum kesimlerinde otoriter ve bürokratik cumhuriyet geleneğinin, toplumun iç dinamiklerinin zorlamasıyla dönüşemeyeceği kanaati iyice pekişmiştir. AK Partinin ortaya çıkışını ve yükselişini her şeyden önce bu sürecin doğurduğu mağduriyetlerin beslediğini unutmamak gerekir. Bu anlayış ise İslamı kendisine referans alan kesimleri de, o zamana kadar belki de bir araç olarak gördükleri çoğulcu demokratik sistemi "içselleştirmelerine" neden oldu. Tayyip Erdoğan'ın şahsında yaşadığı tecrübeler ve siyasal görüşlerindeki AB yönündeki dönüşüm süreci, bu anlamda Türkiye'deki İslami kesimin çoğunluğunda yaşanan tipik bir dönüşüm serüvenidir. Bu yüzden, AK Partinin AB yolunu kısaltmak için, ülkenin demokratikleşmesi yolunda attığı her adımı takiye olarak nitelemek son derece yanlış olacaktır.

Son olarak Türkiye'ye Aralık 2002'deki Kophenag zirvesinde ilk defa 2004 gibi bir tarih verilmesi bu tarihe kadar yapılacak işleri hızlandırma yönünde sivil toplum kuruluşlarının baskısını da artırmaktadır. Yapılan tüm kamuoyu araştırmaları Türkiye'de halkın yaklaşık olarak dörtte üçünün AB üyeliğini desteklediğini gösteriyor. Öte yandan toplumda etkin olan TÜSİAD ve TOBB gibi sivil toplum örgütleri de AB reformları ko-

nusunda aktif bir lobicilik faaliyeti yürütmektedirler. O kadar ki, AB reformlarının toplumdaki bu yüksek meşruluk temeli nedeniyledir ki, reformlara hangi gerekçeyle olursa olsun karşı duranlar, Türk evlatlarının geleceğini karartmak ve hatta vatana ihanetle suçlanmaktadırlar. Çünkü son yıllarda krizler nedeniyle artan işsizlik ve fakirlik ortamında, Türkiye'nin AB üyeliği perspektifi toplumun gelecekle ilgili ümitlerini besleyen tek ışık olarak görülüyor.

Özetle, Türkiye yaklaşık iki yüzyıldır demokrasi, güvenlik ve kimlik arayışını sürdürüyor. AB bu üç ihtiyaca da bir ölçüde tatmin edici cevap verecek bir proje olarak algılanıyor. AK Parti hükümeti Türk halkının ve özellikle de kendi tabanının, "özgürlük" ve demokrasi beklentisini karşılamak, askeri kanat da ABD hegemonyası karşısında ülkenin "güvenliği"ni sağlamak, Türk sermayesi ise krizlere karşı kendini korumak için; ve nihayet Türk halkının büyük çoğunluğu da AB'yi yaşam standardını yükseltmenin ve ülkede siyasal ve ekonomik istikrarı sağlamanın bir yolu - hatta tek yolu- olarak görmektedir. Bu açıdan 2004 yılı, hem AK Partinin ülkede kendi iktidarını pekiştirmek hem de reform sürecinde gelinen kritik noktada uygulamadaki eksikliklerin giderileceği kritik bir yıl olarak görülmelidir.